

OTTHONMARAD A FIÚ.

Endrődy Bálint nyugtalanul aludt és rosszkedvűen ébredt. Alig öltözködött fel, kezébe kapta legkedvesebb pipáját és lesietett a nagy kertbe. Leült az öreg diófa alá, pipára gyújtott s úgy tett, mintha aombok között odakéklő messzi hegyeket bámulná, de félszemmél a vén udvarház tornácát leste, mikor tűnik elő a fia.

— Komisz kölyök! — dörmögte s mérges szippantásokkal pöfékelte magasba a kék füstfellegeket. — Komisz! Bizonyisten kitagadnám, ha nem a fiam lenne!

A korai pipáragyújtás, a mérges pöfékelés, a haragos dörmögés pedig mind csak azért történt, mert Endrődy Zoltán, aki csak nemrég járta ki Pestén az egyetemet s szerezte meg a kutyabőrös diplomát, ismét a városba készült, hogy valamelyik minisztériumban aktákat bújjon egész életén keresztül. Nem volt rászorulva erre, de hát, úgy látszik, megszerette a várost, a címet, a rangot, a hangos életet. Pedig idehaza kiskirály lehetne! Fájt, nagyon fájt ez az öreg Endrődy Bálintnak; egyetlen gyermek volt a fiú, mindenáron itthon akarta tartani Zoltánt. Itt ez a rengeteg föld, amelynek messze határban nincs párja s a teméntelen jószág, — gazda kell ide, a pesti élet cifraságaitól megejtett, elfáradt szem nem tudja azt felhízlalni. Az öreg Endrődy ismerte Pestet s okkal félt, hogy a fiú megszereti az ottani életet, rabja lesz a városi örömeknek és elherdálja az ősi rögöt. Isten a megmondhatója, mi ütött ebbe a gyerekekbe! Hiszen most is csak alig egy hétre jött haza; külvilágban utazott, messzi, nagy országokat járt be s éppen csak látogatóba jött haza a régi udvarházba. Hogy doktor lett, azt is külföldről írta meg; első örömeiben nem is gyönyörködhetett az apja meg az anyja. Egy hete van csak itthon — úgy jött, mintha csak kötelességből tenné s nem a szíve vontja volna haza — s ez a hét is azzal telt el, hogy a fiú tervezgetéseit adta elő, hogy lesz, mint lesz, mire készül, mire vágyik s vitába szállt az apjával, aki idehaza akarta tartani, — aztán holnap már el is készül innen. Sohasem jön tán vissza, csak ha temetésre hívják... Megejti a város, a cifra élet, a sok lármás öröm, elfelejti az ősi földet. Először elfelejti, aztán elprédálja. Így szokott az lenni. A város mindig elcsábítja a föld szerelmesét... Fájt, nagyon fájt ez az öreg Endrődy Bálintnak...

Nem használt már itt sem az okos szó, sem a rimánkodás; a kölyök megkötötte magát, a világ minden kincsével sem lehetne itthon tartani, pedig idehaza olyan úr volna, hogy hét határban sem lehet ahhoz hasonlótt találni...

— Komisz kölyök! — dörmögte Endrődy Bálint és öreg szívét mély szomorúság szorította össze, amint aombok között odakéklő messzi hegyeket nézte.

Odáig, a messzi hegyek soráig nyúlik az Endrődy-birtok: az óriási búzaföld, amely aratás felé olyan, mint az aranytenger. De még a hegyek oldalára is felkapaszkodik az Endrődy Bálint erdeje, amelynek sűrűjében karcsulábú, mélaszemű özek riadoznak s ezernyi dalos madár énekel.

Milyen szép föld ez, egész világ — s nemsokára nem lesz gazdája. Elmegy a fiú, itthagya az öreg, oszlopos kúriát, a temételen jószágot, a rengeteg földet... Ha csak valamilyen csoda nem segít, holnap már viszi is a gőzös...

Endrődy Bálint szomorúan bámult a messze kéklő hegyekre s talán rájuk is haragudott egy keveset, amiért nem tudják itthontartani a fiút. Ezen az augusztusvégi kora reggelen már halvány köd úszott a levegőben s festette álmodóbb kékségűre a messzi hegyek erdős oldalát meg a fölénk boruló végtelen eget. A napsugár még forró és arany volt, de a levegőben szelíd bánat himbált s megült az ember szívében, mint októberi napokon a bokrok véöröslő leveleire ereszkedett ezüst ökörnyál... Milyen szépen, milyen békességesen és vigasztalóan tud készülődni a természet az elmúlásra!

Endrődy Bálint behunyorgott a napfénybe, aztán a fűszálakon csillogó harmatcseppek szivárványos színein pihentette meg a szemét. Mennyi szépség, mennyi szín és tűz villog-csillog, tündöklöklik a harmatcseppben! A városban nem is tudják, sohasem is látták, hiszen nem az utcákon szórja el az Isten ezeket az égi gyöngyöket...

Egyszerre felrezzent. A lépcső végében megjelent a fiú izmos alakja.

Friss volt, szép és izmos, be' nagy kár érte! Mert a város kiszedi belőle az egészséges erőt... Ahogy kilépett a házból a napfényben süt-kérező tornácra, boldogan nyújtózkodott egyet s mosolyogva hunyorgott fel a kék égre. Amint meglátta az apját, lesietett hozzá.

— Édesanyád felkelt-e már?

— Még alszik... — mondta halkan a fiú.

Endrődy Bálint bólintott, aztán mikor látta, hogy a fiú cigarettát vesz elő, rászólt:

— Korán lesz még, Zoltán! Fröstök előtt!

A fiú mosolyogva felelt:

— Édesapa meg pipázik, pedig hát csak úgy van, mint jómagam.

— Nekem már nem árt — védekezett zsörtölődve az öreg. — Aztán meg néha kell a pipafüst...

A fiú rágyujtott.

— No, meggondoltad-e már? — bökte ki végre az öreg.

A fiú megölelte.

— Holnap utazom, édesapám — mondta csillogó szemmel.

Bálint úr vállat vont, tette, mintha már belenyugodott volna ebbe. Egy darabig megint csak a harmatcseppek szivárványos tüzijátékát nézte, de most nagyon erősnek találta a csillogást. Bántotta a szemét az erős fény.

— Jól van, Zoltán — szólalt meg aztán szomorúan, szelíd szemrehányással —, nem vagy már gyermek, tudod már, mit cselekszel... Hanem azért mégis csak bűn elhagyni ezt a házat... ezt a határt...

A fiú leült melléje s a térdére tette a kezét.

— Nem tudnék én itt élni, édesapám! — mondta csendesen.

— Itt tudnád hagyni ezt a szép búzaföldet?

A fiú félrevonta az ajkát.

— Egyhangú és unalmas... — mondta kegyetlenül.

— Az erdőt...

— Vad és barátságtalan...

Az öreg a válla közé húzta a nyakát.

— Hát jól van, akkor jól van... jól... — mondta csendesen.

Nem is szólt aztán többet. Csak a pipája füstölt erősen...

Am amikor magára maradt, felfohászkozott:

— Uram Istenem! világosítsad meg ennek a gyermeknek a fejét!

Fentről nevetett az ég, a kék magasságban pacsirta trillázott s mintha csak azt mondta volna: ne félj... ne félj...

A kávénál is, meg az ebédnél is kevés szó esett köztük az elutazásról. De Bálint úr mogorvább volt, mint máskor, a feleségének meg nagyon piros volt a szemehéja. Bálint úr csak magában dohogott s erősen bosszantotta, hogy a kölyök annyit kínálhatja magát az anyjától. Közbe is mordult:

— Elég esze van már, mit kínálsz annyira!

De délután, amikor a belső cselédeány megsúgta, hogy a nagyszony benn van a szobájában és úgy sír, mintha halott lenne a háznál, Bálint úr besietett hozzá. Vigasztalni akarta, de maga is sírva borult a nyakába. A fiú meg ezalatt a nagy kert végében horgászott, a fűzfákkal és szederbokrokkal szegélyezett patak partján.

Alkonyattájban a fiú nekikészült, hogy még egyszer, utoljára kilovagoljon. Már a kengyelben volt a lába, amikor az apja odament hozzá és megszólította:

— Zoltán...

— Tessék, édesapám...

— Maradj itthon, fiam. Tahótyék megígérték, hogy átjönnek...

A fiú félrehúzta a száját és összeráncolta a homlokát.

— Jó — mondta kelletlenül és otthagyta a lovat. Nehezen tette, de érezte, hogy meg kell tennie, mert különben megbántaná az apját. De bosszús volt, hogy le kell mondania a mulatságáról. — Tahóty Sári! — gondolt a leányra s akármennyire haragudott is rája ebben a pillanatban, mégis elmosolyodott, mert egy régi história jutott az eszébe. Apró, csip-csup bolondság volt, nem is história. Öt éve, hogy történt... Ő, mint diákember, itthon töltötte a karácsonyi vakációt. Akkor látta utoljára Tahóty Sárít, a szomszéd birtokos leányát, aki apjával együtt jött hozzájuk látogatóba. Fiús, borzas és vékony kisleány volt, aligha tizenöt éves kisleány. A szemében — erre jól emlékszik — különös kék fény csillogott. Talán szöke volt a haja, de ezt már nem tudja biztosan. A szeme színére is csak azért emlékszik, mert egyszer nagyon közletről nézett bele. A leány ebéd előtt átment a másik szobába, ahol a karácsonyfa ragyogott. Zoltán utána settenkedett s ahogy ott álltak egymás mellett az illatos fa alatt, hirtelen megcsókolta Sáríkat. Vakmerő dolog volt, de baj nem lett belőle, mert a kisleány visszaadta a csókot: friss ajkát rátapasztotta a fiú szájára. Akkor látta, hogy milyen kék a szeme. Ebben a pillanatban Zoltán édesanyja átkiáltott a másik szobából:

— Gyerekek, miért nem jöttök már az asztalhoz!

Még most is remeg, ha arra gondol, mennyire megijedt akkor! A szíve úgy dobogott, hogy azt hitte, kiugrik a helyéből. Szólni sem tudott, a torka elszorult s olyan piros lett az arca, mint a karácsonyfa gyertyái. És ekkor Sárika bíborszínű arccal, de csengő, trillázó hangon kiáltotta vissza:

— Csak egy kis édességet téptünk, Zsuzsika néni!

S mosolyogva nézett Zoltánra.

Ennek öt esztendeje s azóta se látta a leányt, alig is emlékezik már

rája. Nem fontos, eljön, itt lesz, elbeszélgetnek valamiről, bizonyára unalmas vidéki históriákat fog hallani tőle, de majd csak elmúlik ez az este is, az utolsó... Holnap aztán... ó, holnap már Pesten lesz!

Nemsokára két lovas vágatott be a szélesre tárt kapun. Tahóty Barnabás volt, meg a leánya.

Zoltán a tornácon állott s az eget nézte, amely nyugat felé, a hegyek mögött violaszínben égett. A lódobogásra azonban lesietett a lépcsőn.

Sötét volt, a hold csak most kelt fel, még piros és dagadt volt a képe az erőlködéstől, amint felfelé kapaszkodott az égen. De a sötétben is villogott a leány fehér ruhája. Amint megpillantotta most a prüszkölő ló hátán, egyszerre elállott a fiú szívverése. Egészen közel állott a leányhoz. Hejh, micsoda leány volt, milyen gyönyörűséges virággá virult, amióta nem látta!

— Szervusz, Zoltán! — kiáltotta Tahóty a földre pattanva s keményen megrázta a fiú kezét. — Ezer esztendeje nem láttalak! Terringettét, de felcseperedtél!

Zoltán dadogott valamit, aztán a leányhoz lépett, aki még a lova hátáról mosolygott le rája. Felnézett s remegő kézzel segítette le a nyeregből. A leány megérezte a fiú nyugtalanságát, talán mulattatta is egy küssé, de nem szólt hozzá.

Csak amikor a földön volt már, mondta csendesesen:

— Jó estét, Zoltán...

A fiú nem tudott felelni. A torkában érezte a szíve dobogását, amint maga mellett látta a leány karcsú alakját. Párizs, Bécs ragyogó női, útjának ezer színes emléke mind eltűntek most, amint a leány félig nyílt piros ajkára nézett s amint a szemébe pillantott, úgy érezte, szédülni kezd.

— Ezt a leányt már megcsókoltam egyszer... — jutott az eszébe s láz verte ki egész testét. De jó, hogy sötét volt s nem lehetett látni, milyen piros lett az arca. Csak állt, állt s elhomályosuló szemmel meredt a leányra, aki most a lova nyakát veregette becézgetve...

Szerencse, hogy az édesanyja meg az édesapja kijött a házból. Az öreg hangos jókedvvel üdvözölte a vendégeket, leparolázott Tahótyval s homlokon csókolta a leányt. Zoltán összevonta a szemöldökét s rettentően félszegnek érezte magát.

— Lelkecskéim — sürgött-forgott az édesanyja —, sétálgatok egy kevéskét a kertben, amíg odafönn elkészülünk. Sárrikám, szívem, te is maradj lenn, szórakoztasd egy kicsit ezt a kamasz Zoltánt. Hol vagy te, fiú, Zoltán, no eridj már Sárrikához, mit bámulod annyit azt a holdat! Jaj Istenem, eridjete már... majd küldök az öregeknek egy kis bort, tudom, hogy alig várják már...

A fiú érezte, hogy visszajön a bátorsága és a nyugalma; néhány lépést tett a leány felé, amikor az megszólította:

— Milyen nagy fiú lett magából, Zoltán...

A fiú megint úgy érezte, vége a bátorságának.

— Sárrika — dadogta —, milyen gyönyörű leány lett magából...

A leány kacagott. Mintha ezüst csengő csilingelt volna...

Egymás mellett mentek a kert vén fái alatt. A leány a kezébe vette kalapját. Aranyszínű fürtjei — oly észveszejtően csillogtak a holdfényben — szétomlottak a vállán. A fiú nézte, nézte s egyre bolondosabb gondolatok jártak az eszében.

— Sáríka — mondta hirtelen s megfogta a leány kezét —, emlékszik-e még arra, hogy én egyszer megcsókoltam magát?... A karácsonyfa alatt...
A leány visszahúzta a kezét a fiú ujjai közül.

— Emlékszem — mondta s most nem mosolygott. — Maga mindig vásott fiú volt, Zoltán...

— Magam is azt hiszem, de most már nagyon megkomolyodtam. Pedig mennyire szeretnék még egyszer olyan vásott kölyök lenni, mint akkor, ott a karácsonyfa alatt voltam...

Sáríka nem felelt. Sokáig hallgatagon mentek egymás mellett s csak későn vették észre, hogy egymás kezét fogják...

Az asztal mellett sem lettek beszédesebbek, de Bálint úr nem egyszer megfigyelte, hogy lopva egymásra néznek és összemosolyognak... Mikor az elutazásra került a szó, Zoltán kelleetlenül s pirulva szólt közbe:

— Hagyjuk ezt, édesapám...

Nem is esett aztán erről több szó.

Késő este volt, amikor Tahótyék hazakészülődtek. Zoltán is felugrott s elővezettette a lovát.

Az apja megszólította:

— Hová készülsz, Zoltán?

— Elkísérem Barnabás bácsiékat...

Az öreg megcsóválta a fejét:

— Késő van... neked pedig korán kell kelned... A vonat miatt... nehogy lekéssél...

Zoltán legyintett, mintha ezt akarta volna mondani:

— Az az én gondom...

Bálint úr megint megcsóválta a fejét, de mintha mosolygott volna a hajusza alatt.

Ezüst volt az éjszaka, amikor nyeregbe pattantak. Ilyenkor egyedül is gyönyörűség lovagolni, hát még egy ilyen leány mellett! A tejszínű égen hideg fénnel villogtak a csillagok, a szellőben édes illatok lengedeztek. Zoltán egyszerre beszédes lett, de egyre a leányt nézte. Gyönyörködött, mint játszik aranylő fürtjeivel a szellő... Jó darab utat vágtában tettek meg, ketten, mert Barnabás úr sehogysem akart versenyt futni velük. Sáríka arca kipirult, kacagott s fehér ujjait meglengette a hold felé...

A fiú késő éjjel érkezett haza. Az apja ébren várta, künn a tornácon üldögélt pipázva.

— Te, Zoltán — kérdezte csendesen —, mikor is megy a vonatod? Csak azért kérdem, hogy tudjam, mikor fogassak be...

Zoltán belenézett az apja szemébe, aztán hozzárohant és hevesen megölelte.

— A pokolba azzal a vonattal! — hadarta. — Tőlem már el is sülyedhet az a Pest, minden hivatalával együtt! Nem megyek én már ebből a határból egy tapodtat sem, amíg élek!

— De hát — hűledezett ravaszul az öreg — jól meggondoltad-e? Hiszen itt unalmas és egyhangú a búzaföld...

Zoltán tágranyitotta a szemét.

— Hogy mondhat ilyet, édesapám?! Mennyi szép pipacs meg búza-
virág bólogat majd felém...

— Meg aztán... barátságatlan az erdő...

Most már kacagott a fiú.

— Az erdő? Majd számlálom a kakuk szavát... Nincs ennél gyönyörűségesebb hely a világon!

Az öreg bólintott.

— Hát maradsz? — kérdezte csendesen.

A fiú szeme csillogott a boldogságtól. Hosszan s mélyen belenézett az apja szemébe, aztán, mint aki tudja, hogy hiába is titkolódná, bűnbánóan lehajtotta a fejét az apja vállára.

— A szívem parancsolja, édesapám... — rebegte.

Endrődy Bálint mosolyogni kezdett és a fiú feje fölött összekulcsolta a kezét...

Turchányi István.

ISTENARC.

*Egy istenarc van eltemetve bennem,
Tán lét-előtti létem emlék-képe.
Fölibe ezer réteg tornyosul,
De érzem ezer rétegen alul,
Csak nem tudom, mikép került a mélybe.*

*Egy istenarc van eltemetve bennem.
Néha magamban látom, néha másban.
Néha állok, mint fosztott ág, szegényen,
Ha rossz órámban eltűnik egészen
Alter-egóm az örök vándorlásban.*

*Egy istenarc van eltemetve bennem,
A rárakódott világ-szenny alatt.
A rám rakódott világ-szenny alól,
Kihűlt csillagok hamuja alól
Akarom kibányászni magamat.*

*Egy istenarc van eltemetve bennem,
S most ásót, kapát, csákányt ragadok,
Testvéreim jertek, segítetek,
Egy kapavágást ti is tegyetek,
Mert az az arc igazán én vagyok.*

*Egy istenarc van eltemetve bennem:
Antik szobor, tiszta, nyugodt erő.
Nem nyugszom, amíg nem hívom elő.
S bár világ-szennye rakódott reája,
Nem nyugszom, amíg nem lesz reneszánsza.*

Reményik Sándor.